

HET JAAR 1892 IN RUMST

Krantenberichten uit een steenbakkersgemeente op het einde van de negentiende eeuw

1892 was geen opvallend jaar in de geschiedenis van Rumst. Er gebeurde niets spectaculairs, maar de krantenberichten¹ van die tijd geven ons wel een beeld van de gemeente in die periode. En een aantal beslissingen die dat jaar werden genomen hadden grote invloed op latere gebeurtenissen in de gemeente.

Wat de politiek betreft: er waren dat jaar geen gemeenteraadsverkiezingen, die waren in oktober 1890 gehouden. Burgemeester was de katholiek Peter Frans Nagels. Wel waren er nationale verkiezingen. Het parlement had namelijk de mogelijkheid tot herziening van bepaalde artikels van de grondwet goedgekeurd met de vereiste tweederdemeerderheid en dat leidde wettelijk naar de ontbinding van dat parlement. Men wilde namelijk het kiesstelsel hervormen en afstappen van het cijnsstelsel waarbij alleen de rijken mochten stemmen. Bij de verkiezingen verloor de Katholieke partij haar tweederdemeerderheid zodat er heel wat moest onderhandeld worden om uiteindelijk te komen tot het meervoudig algemeen stemrecht (voor mannen).

Openbaar vervoer was er nog niet in Rumst maar er werd wel over gepraat zoals we verder kunnen lezen. In de nabijgelegen gemeenten Reet en Boom reed er al wel een trein. Een dokter was er wel, namelijk Lucien Haesaerts, die in de Molenstraat (nu Molenbergstraat) zijn praktijk uitoefende. Als men een notaris nodig had moest men naar Boom, Kontich, Walem of nog verder.

Rumst had ongeveer 4100 inwoners. Heel veel Rumstenaars werkten in één van de talrijke steenbakkerijen die er in de Rupelstreek waren. Daarnaast waren er ook nog een aantal landbouwers en verder zelfstandige handelaars en schippers. Ten slotte was er de rijkere klasse, voornamelijk eigenaars van steenbakkerijen en grootgrondbezitters. Er waren wel lagere scholen maar er bestond geen wet op de leerplicht en de meeste kinderen moesten vanaf 12 jaar, dikwijls zelfs vroeger, mee gaan werken met hun ouders in de steenbakkerijen.

Ontspanningsmogelijkheden waren vrij beperkt. Er was een fanfare, De Rupelgalm, en er waren toneelverenigingen. Jaarlijks ging een aantal keer de processie uit en waren er kermissen. Maar een belangrijk deel van het ontspanningsleven speelde zich af in de zeer talrijke drankgelegenheden met heel veel alcoholisme tot gevolg.

Verplaatsingen binnen de gemeente gebeurden meestal te voet, transporten deed men met paard en kar of met een kruitwagen of stootwagen. Van fietsen, die in hun modernere vorm

¹ *Online archief GVA, 1892 en 1900*

pas sinds 1885 ontwikkeld werden, was er nog geen spoor te vinden. Pas een paar jaar later lezen we van de eerste overtredingen met of diefstallen van "een trapwiel".

Aan de hand van krantenknipsels uit de Gazet van Antwerpen van 1892 proberen we een indruk te krijgen van een aantal onderwerpen die "het nieuws" haalden.

Misdaad

In deze rubriek vinden we meestal diefstallen terug, maar ook vernielingen van inboedels. Kleinere vergrijpen, zoals nachtlawaai, overtredingen op het sluitingsuur, openbare dronkenschap, burenruzies enz... haalden de krant niet. Ze zijn wel talrijk terug te vinden in de vonnissen van het vredegerecht van die tijd.

Wat we wel lezen in de krant zijn diefstallen, waarbij duidelijk toen ook al van bendevorming sprake was.

BRIEF UIT RUMPST.

Uit onze rustige en stille gemeente heb ik u geen politiek nieuws te melden en ik ben er gelukkig over. Dat belet niet dat er hier iets of wat nieuws is, welk ik mij haast u mede te deelen.

't Schijnt dat sedert eenigen tijd hier in de omstreken eene stoutmoedige bende dieven of liever rivierschui- mers huist, want het is altijd langs den kant van den Rupel, dat zij hare heldendaden verricht.

In den nacht van 5 tot 6 dezer zijn die dieven weer op strooptocht uitgeweest en pleegden zij verscheidene diefstallen ; ziehier welke :

Bij M. Edward Somers-Tobback, brouwer, moest men gisteren den grooten wasch doen. In het pakhuis ston- den twee groote kuipen vol waschgoed, waartusschen 52 paar beddelakens, meer dan 100 hemden, enz. Welnu die twee kuipen hebben de schelmen geheel leeggestolen ; men kan wel denken dat een dief dit niet heit kunnen gedaan krijgen en het hier eene echte, wellingerichte bende geldt.

Daarmede stelden de dieven zich echter niet tevreden en zij trokken naar de woning van Felix de Schoenma- ker. Daar stolen zij 13 wollen dekens en verscheidene witte rokken ; daarbij namen zij nog een schaap mede.

Dan richtten zij zich naar het huis der gebroeders Jan en Edward Springael en ontvreemden er een aantal kiekens en eenden.

Aldus geladen, verwijderden zich die stoutmoedige schelmen.

Dat zij langs het water gekomen zijn wordt bewezen door dees feit dat er 's morgens aan den boord der rivier eene boot was vastgemaakt, daar waar er 's avonds geene lag.

In de krant van 16 maart (hierboven) lezen we over een diefstal van allerlei huishoudelijke waren, maar in die van 26 maart (onder) is er sprake van een reeks diefstallen waarbij men het gemunt had op zink, dat later gemakkelijk kon verder verkocht worden. Ook lezen we regelmatig berichten over diefstallen van huishoudelijke goederen, dieren enz...

RUMPST.
Zinkdiefstal. (*Bijz. briefw.*) — Onbekende dieven hebben zinken platen van de teerlingen en van den staart des molens afgerukt en gestolen, toevoorende aan den maalter Karel Verlinden. Er is een onderzoek ingesteld. Ook van de gemeenteschool werden de zinkenbuizen gestolen.

Op 27 april vernemen we dan weer dat de dieven op heterdaad betrappt zijn.

RUMPST.
Eindelijk geknipt. — Over eenige dagen, rond 7 ure s'morgens, bemerkte de veldwachter van **Rumpst**, aldaar in een bosch, twee vreemde personen die bezig waren met stukken zink plat te stampen en in eenen zak te steken. Zoohaast die kerels den veldwachter zagen, namen zij de vlucht, doch hij kon er eenen van vatten en stelde dezen 's namiddags ter beschikking van den polcie-kommissaris te Boom, waar hij nog denzelfden dag door de polcie-rechtbank hoofdens landlooperij, veroordeeld werd tot 5 jaren opsluiting te Hoogstraten. Het is zekere Matheus De Munter, oud 48 jaar, geboortig van Koekelberg, en die reeds *een-en-veertig* maal veroordeeld werd.

Zijn gezel, die de vlucht nam, schijnt een zekere J. V..., te zijn, die langen tijd te Boom verbleven heeft en ook meermaals voor diefte met het gerecht heett moeten afrekenen. Zoo het schijnt, is de polcie op zijn spoor.

Die twee kerels zouden de daders zijn der diefstallen van zinken buizen, welke onlange 's nachts op drie verschillende steenfabrieken te Boom gepleegd werden; zij hadden hunnen buit in een bosch te **Rumpst** verborgen en waren, zooals wij hooger

zegden, bezig met de buizen plat te trappen en ze in zakken te steken, om dezelve naar Mechelen te gaan verkoopen, toen zij door den veldwachter verrast werden.

De twee zakken zink, ongeveer 100 kilos, zijn op het polciebureel te Boom gebracht, en een gedeelte er van is herkend als zijnde verleden week aldaar gestolen.

Ongevallen

Dat er heel wat ongevallen, ook met dodelijke afloop, op de steenbakkerijen gebeurden, is zeker. Toch vinden we hier weinig of geen vermeldingen van terug in de krant. Men schrok er klaarblijkelijk wat van terug om de patroons in een kwaad daglicht te stellen wat de arbeidsomstandigheden en de veiligheid betreft. Wel wordt er verteld van een havenarbeider die op weg naar zijn werk op een steenbakkerij in slaap was gevallen en zo aan zijn einde kwam.

Van andere ongevallen vinden we dan weer meer terug. Een voorbeeld hiervan lezen we in de krant van 1 juli. In dat ongeval komt een tachtigjarige man om het leven bij het verlenen van hulp. Let op de toch wel plastische beeldspraak die in het artikel gebruikt wordt voor "om het leven komen", op het einde van het artikel.

De tram

Zoals reeds vermeld was er nog geen openbaar vervoer in Rumst in 1892. Maar er werden wel plannen gemaakt om een buurtspoorweg, waarmee bedoeld een tramlijn, aan te leggen. Begin december werd hierover een beslissende vergadering gehouden, zoals we op 7 december lezen. Deze vergadering had plaats op het stadhuis van Mechelen onder voorzitterschap van de Mechelse burgemeester Broers.

De dag erna lezen we ook welk bedrag elke gemeente moest bijdragen. Al vlug werd er beraadslaagd over de vraag of de tram in Terhagen wel kon passeren, gezien de smalle weg daar. Uiteindelijk vond men daar toch een oplossing voor. De eerste tram zou pas in 1900

rijden tussen Boom en Mechelen, langs Rumst en Terhagen. In oktober van dat jaar 1900 reed er ook een tram vanuit Rumst naar Reet en in 1902 tussen Rumst en Lier.

Buurtspoorweg. — Maandag namiddag had ten stadhuijze alhier eene belangrijke vergadering plaats, onder voorzitterschap van onzen achtbaren heer burgemeester Broers, en waaraan de afgevaardigden deel namen der gemeenten Rumst, Terhagen, Waelhem, Mechelen, Duffel en Lier.

Deze vergadering had voor doel het bespreken van den buurtspoorweg van Boom naar Mechelen met vertakking van Rumst op Lier over Duffel.

Al de afgevaardigden waren het eens omtrent de verdeeling van het kapitaal tusschen bovengemelde gemeenten.

Bijgevolg zal men aanstonds de hand aan 't werk slaan en zal, met de lente van het jaar 1893 het leggen van gemelden buurtspoorweg begonnen worden.

WERDA.

BOOM.

Buurtspoorweg. (*Bijs. briefw.*) — De buurtspoorweg van Boom op Lier met vertakking op Mechelen is vast besloten. De gedelegeerden van al de gemeenten, waar hij doorrijdt, hebben zich Maandag te Mechelen vereenigd en zijn tusschen gekomen voor de volgende sommen: Boom, 65.000 fr. Duffel 66.000 fr., Lier 111.000 fr., Mechelen 200.000 fr., Rumst, 80.000 fr., Terhagen 30.000 fr., Waelhem 21000 fr. Na dat al de noodige formaliteiten zullen gedaan wezen, zal men de hand aan het werk slaan.

Zoodat onze gemeente met hoogergemelde steden en dorpen binnen weinigen tijd door een buurtspoorweg zal verbonden zijn.

patroons, maar ook de arbeiders hadden het er soms moeilijk mee, want minder kinderarbeid betekende ook minder inkomen.

Nog een heikel punt was de regeling van de "banmolens". Oorspronkelijk werd deze term gebruikt voor het verplicht laten malen van het graan in de molens van de patroons maar bij uitbreiding ging het hier over de verplichting voor de arbeiders om hun aankopen te doen in de winkels die eigendom waren van de patroons. Deze regeling was wettelijk verboden maar werd nog veel toegepast, zoals we in de krant van 1 oktober lezen.

Uiteindelijk zouden deze toestanden in april 1894¹ leiden tot een grote algemene staking in de Rupelstreek. Het was een hevige staking, met een zeer harde kern in Rumst, omdat daar de lonen het laagst waren. Er waren veel onlusten, betogingen en gewelddadige acties zoals brandstichting. Het leger werd ingezet om de orde te handhaven. De staking duurde bijna de hele maand april. Uiteindelijk bloedde de actie dood met een zeer beperkt resultaat. Alleen werd het toezicht op de banmolens sterk verscherpt en werden in Rumst en Terhagen de lonen lichtjes aangepast. De socialisten traden voor het eerst op de voorgrond in de Rupelstreek tijdens deze staking.

Tot hier deze korte bloemlezing van gebeurtenissen uit het jaar 1892. Vooral de verscherping van de wet op de kinderarbeid en de goedkeuring van de aanleg van een buurtspoorweg hadden verstrekkende gevolgen voor het leven in Rumst tijdens de volgende jaren.

Willy Wuyts

¹ A. Vinck en M. Van de Velde, *Geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging te Boom, 1978. Centrale voor Socialistisch cultuurbeleid te Boom.*